

WSTĘP

Król 9 listopada 1577 r. zwołał na 14 stycznia 1578 r. sejm do Warszawy. Sejmiki odbyły się w grudniu 1577 r. Obrady rozpoczęły się z końcem stycznia i trwały do 8 marca 1578 r. Nie jest nam znane nazwisko marszałka izby poselskiej¹.

Splendoru dodał sejmowi hołd złożony Koronie przez księcia na ąnsbach Jerzego Fryderyka, władającego Prusami w zastępstwie chorego umysłowo księcia Fryderyka Albrechta, oraz akt odnowienia zależności lennej książąt pomorskich z Bytowa i Lęborka: Jana Fryderyka i Ernesta Ludwika. Natomiast relacja posłów polskich powracających z Moskwy podnieciła nastroje wojenne.

Stały przed tym sejmem dwa ważne zadania: obmyślenie środków pieniężnych na wojnę moskiewską i na obronę kresów południowo-wschodnich, oraz przeprowadzenie reformy wymiaru sprawiedliwości.

Wysoki podatek, jaki zaproponowano, wywołał sprzeciw szlachty; nie przyjęli go posłowie województw krakowskiego, sandomierskiego i sieradzkiego, zasłaniając się tym, iż mieli oni *limitatam potestatem*. Król przełamał opozycję; zwrócił się bezpośrednio do sejmików i uzyskał zgodę sejmiku sieradzkiego, oraz — z drobnymi poprawkami w stosunku do projektu — zgodę sejmiku korczyńskiego w imieniu województw krakowskiego i sandomierskiego.

Reforma sądownictwa, od dawna już na sejmach postulowana², wywołała ostre rozdziewki między senatem i izbą poselską, odrębne też stanowisko zajęli posłowie pruscy. Ostatecznie, także pod wpływem zagrożenia zewnętrznego, doszło na sejmie do kompromisu; jego wynikiem była konstytucja z 3 marca 1578 r., obejmująca wszystkie terytoria Rzeczypospolitej z wyjątkiem Prus³.

Spośród aktów prawnych, na tymże sejmie uchwalonych, uwzględniamy w niniejszym wydawnictwie:

I. *Litterae universales ad palatinatum Brzestensem de iudiciis terrestribus peragendis* (22 lutego 1578)⁴;

II. *Konstytucja sejmu walnego warszawskiego roku Pańskiego 1578*⁵;

III. *Uniwersał na podwoły* (4 marca 1578)⁶;

¹ W. Konopczyński, *Chronologia*, s. 142.

² Por. O. Balzer, *Geneza Trybunału Koronnego. Studium z dziejów sądownictwa polskiego XVI wieku*, Warszawa 1886, s. 184 i nn.

³ Prusy przyjęły ją ze zmianami dopiero w 1589 r.

⁴ A. Pawiński wyd.: *Akta Metryki Koronnej co ważniejsze z czasów Stefana Batorego, 1576-1586. Źródła dziejowe*, t. XI, Warszawa 1882, s. 12-13.

⁵ Wielokrotnie wydawana drukiem; por.: *Konstytucje sejmu warszawskiego z 3 III 1578*, Warszawa, wyd. M. Szarffenbergera, 1578, i toż w Krakowie, wyd. M. Szarffenbergera z 1578 i 1579; *Konstytucje i przywileje sejmowe za panowania Stefana Batorego*, Kraków 1579 (M. Cytowska, *Bibliografia druków urzędowych XVI w.*, Wrocław 1961, s. 61, 92). Tu przedrukujemy tekst z VL, t. II, s. 962-979, z poprawkami wprowadzonymi przez O. Balzera, op.cit., s. 320. Niektóre z przepisów konstytucji z 3 III 1578 r. uzupełnione zostały szczegółowymi normami, uchwalonymi na tymże sejmie.

⁶ VL, t. II, s. 959-962.

IV. *Uniwersał poborowy roku Bożego 1578* (10 czerwca)⁷.

Niektóre spośród decyzji tego sejmiku opublikował też drukiem A. Pawiński⁸. Były to — zgodnie z zasadą, iż uszlachcenie plebejuszy winno być dokonywane na sejmie — nobilitacje oraz indygenaty⁹.

⁷ Wydany on został wspólnie z przepisami konstytucji z 3 III 1578 r., por. wyżej przypis 5. Tu przedrukowany został z VL, t. II, s. 980-994.

⁸ A. Pawiński, *Akta Metryki Koronnej*, s. 8 i nn.

⁹ Były to: nobilitacje Walentego Duracza (ibidem, s. 15-18), Ludwika i Krzysztofa Dolińskich (ibidem, s. 18-19), Jana Galińskiego (ibidem, s. 22-23), indygenaty Sebastiana Cribellusa (ibidem, s. 19-21), Michała Schymberga (ibidem, s. 21-22), Franciszka Dellamara (ibidem, s. 25-27).